

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבועי

פרשות ויקהל-פקודי, תשע"ג
מספר 1008

מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

הכניסה לאוהל מועד

יאיר ברקאי

לקראת סיום החומש, עם השלמת מלאכת המשכן, אנו מוצאים את משה רבנו עומד מול אוהל מועד ואינו יכול להיכנס פנימה: "ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן" (מ:לה). אותו ענן המכסה את אוהל מועד ומונע ממנו להיכנס לתוכו מוכר היטב למשה. התורה מזכירה במפורש שבמעמד הר סיני קרא ה' למשה לעלות אל ראש ההר בעת שכבוד ה' שכן עליו (שמ' יט:כ), וכן היה בעת קבלת לוחות הברית (שמ' כ"ד):

(יב) ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם.

(טו) ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר.

(טז) וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן.

(יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בחר ארבעים יום וארבעים לילה.

מאליה מתעוררת השאלה מדוע לא יכול משה להיכנס לאוהל מועד בשעה ששכן עליו הענן, והרי כבר שהה על ההר בהיותו מכוסה בענן. ולא עוד אלא שהתורה אינה מזכירה למשה צו האוסר עליו להיכנס לאוהל מועד, ומדוע אפוא "לא יכל משה לבוא אל אהל מועד"? מדרש תנחומא משיב על תמיהתנו¹:

משה שאמר לו הקב"ה עשה לי משכן ועמד ונודדו ועשה משכן והיה עומד מבחוץ שהיה מתירא לבא אל אהל מועד שנאמר: "ולא יכל משה לבא אל אהל מועד". אמר הקב"ה אינו דין שמה שעשה את המשכן יהא עומד מבחוץ ואני מבפנים אלא הרני קורא אותו שיכנס לפיכך כתיב: "ויקרא אל-משה" (ויק' א:א).

מתברר אפוא שמה חשש להיכנס לאוהל מועד ולא עשה כן עד שקרא לו ה' מתוך האוהל, כנאמר בפתיחת חומש ויקרא: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" (א:א). כך פירש גם הרשב"ם על אתר. ואכן, אף במעמד הר סיני ובעת קבלת לוחות הברית לא עלה משה לראש ההר אלא לאחר שנקרא מפי ה' לעשות כן. עיון במדרש נוסף ילמדנו שגם בהר סיני חשש משה להתקרב לכבוד ה':²

ויצא קול שני וחיו ועמדו על רגליהם ואמרו למשה: משה אין אנו לשמוע קולו של הב"ה עוד ומתנו שם כשם שמתנו, שנאמר "ויאמרו אל-משה דבר-אתה עמנו ונשמעה ואל-ידבר עמנו א-להים פן-נמות" ועתה למה נמות (שמ' כ:טו). ושמע הברוך הוא את קולן וערב עליו ושלח מיכאל ולגבריאל ואחזו בשתי ידיו של משה שלא ברצונו והגישוהו אל הערפל, שנאמר "ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו א-להים פן-נמות" (שמ' יח).

* ד"ר יאיר ברקאי הוא ראש המכללה האקדמית הדתית למורים ע"ש הרא"מ ליפשיץ בירושלים. לע"נ בנוו היקר, ארי אברהם, שנפטר בה' באדר א' תשמ"ו.

¹ תנחומא (ורשא) ויקרא סימן א.

² פרקי דרבי אליעזר (היגר), "חורב" פרק מ.

נמצאנו למדים שמושה נמנע מלהיכנס אל הענן אף במקרים הקודמים למעמד סיום הקמת המשכן. אילו לא נזכרה תופעה זו אלא בזיקה למושה, יכולים היינו לסבור שהתורה באה לספר לנו על ענוותנותו הרבה של משה, שאף על פי שדיבר עמו ה' פנים אל פנים ושהה עמו בהר ארבעים יום ובסופם נתן לו את לוחות הברית, עדיין הוא חושש להיכנס למשכן עם סיום בנייתו מפני כבוד ה' המכסה את האוהל. אולם התופעה חוזרת גם בסיום בניית מקדש שלמה: "וְלֹא יָכְלוּ הַפְּהָנִים לְעֲמֹד לְשָׂרֵת מִפְּנֵי הָעֶנָן כִּי מָלֵא כְבוֹד ה' אֶת בַּיִת ה'" (מל"א ח:יא). רק לאחר תפילתו הארוכה של שלמה (שם יב-ס), מתאפשר המשך הטקס וה' מודיעו: "וְעֲפָה בְּחַרְתִּי וְהִקְדַּשְׁתִּי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה לְהֵיוֹת שְׁמִי שָׁם עַד עוֹלָם וְהָיוּ עֵינֵי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים" (דבהי"ב ז:טז).

מותם של שני בני אהרון בעת חנוכת המשכן נצרב בזיכרון העם כאירוע מכונן ביחסו לאוהל מועד (ויק' י:א; במ' ג:ד; כו:סא). גם מות עוזא בעת תהלוכת הבאת ארון הקודש אל עיר דוד משום שנגע בארון שלא כדין (שמו"ב ו:ו-ז) נכלל בנושא זה. רצף אירועים זה מעיד על הצורך באיפוק ברגעי שיא שבשמחת הקודש. ואכן, כבר לקראת מעמד הר סיני ה' מצווה את משה "וְהִגַּבְלָתָּ אֶת הָעַם סָבִיב לְאָמַר הַשְּׁמֵרוּ לְכֶם עֲלוֹת בְּהָר וּנְגַע בְּקַצְהוּ כֹל הַנֹּגֵעַ בְּהָר מוֹת יוֹמָת" (שם' יט:יב). תהליך הטמעת הקדושה באדם מחייבו להפנים בתודעתו בראש ובראשונה את מגבלותיו האנושיים ואת הצורך בהכרת הגבולות שהתורה מטילה עליו, שכן, כאמור, פריצת הגבולות מביאה לאבדן חיי אדם ולאבדן הדרך לקרבת הא-ל בקדושה.

תובנה זו היא אבן יסוד בהתנהגות האדם בעבודת ה'. הרצון לקרבת ה' אינו יכול להתבצע מתוך אקסטזה בלתי נשלטת אשר אין בה מגבלות וגבולות. האדם חייב לנווט עצמו בגבולות הגזרה שבין אהבת ה' והרצון בקרבתו ובין הצורך בקדושה שבמהותה בנויה על מגבלות ועל הימנעות: "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ, פְּרוּשִׁים הִיוּ" (ספרא, קדושים פרשה א). דווקא המגבלות, ההימנעות מפעולות שאין אדם מצווה בהן, התנהגות מאופקת וצנועה, הן שמקרבות את האדם אל ה'. וכך הוא הציווי למשרתים בקודש: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֵל יְבֵא כָּל עַת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל פְּנֵי הַפֶּתַח אֲשֶׁר עַל הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בְּעֵנָן אֲרָאָה עַל הַפֶּתַח" (ויק' טז:ב). למשכן יש מידות מדויקות וגבולות ברורים, ואף השכינה "מצמצמת" עצמה בתוך המשכן במקום מסוים – "מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל פְּנֵי הַפֶּתַח אֲשֶׁר עַל הָאֹרֶן". כך גם המשרתים במשכן והנכנסים לתוכו חייבים במגבלות.

משה והעם הקימו את המשכן, שלמה והעם בנו את המקדש, וכל זמן שלא שכנה בהם השכינה לא הייתה הגבלה על כניסה אליהם. ומששכנה בהם השכינה, חלו עליהם מגבלות הקדושה. עתה נבין את הימנעותו של משה מכניסה לאוהל מועד. זוהי גדולתו של משה רבנו, שברגע השיא של גמר המשכן הגביל את עצמו ולא נכנס אליו, אלא חיכה לקריאה מה' כפי שהגיעה אליו בעבר, וזו אכן תגיע בתחילת הספר הבא.

עולמה של היהדות רצוף בגבולות ובמגבלות הנותנים לנו כוח ועצמה לנווט את דרכנו בחיים ובעבודת ה'.